

Nyaamnugol beydi nokkuuje na'angaade

Faa kosam keewɗam hebee so wanaa kulle tati (3)
kawra :

1) na'i kosaaji,

2) na'i cellud'i,

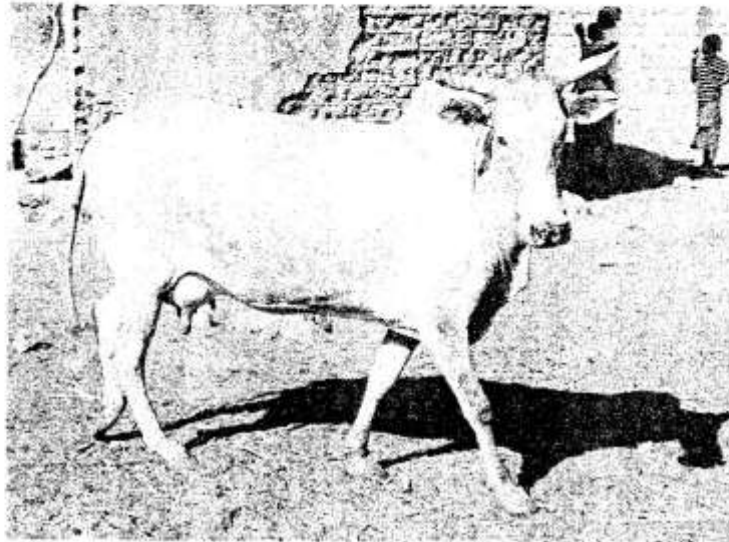
3) na'i kaarud'i saatu fu (ndunngu e ceedu).

Ce document existe
en [mooré](#) et en [français](#)

Voir aussi dans BurkinaDoc de Mil'Ecole : [Textes en Fulfulde](#)

1) Na'i kosaaji sanne.

- na'i cuusudɪ na'ange mbaawɪ hokkude kasam keewɪdam wo :
Azawak, ammaa ko ɗuri fu, Gudaali :



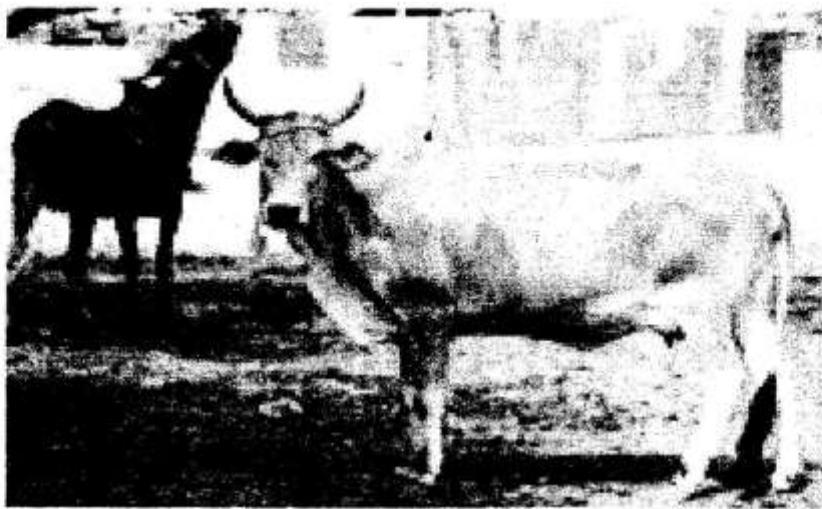
- pulpuli wo na'i laddeeki sanne cuusudɪ na'ange de ɗi ɗuudaa kosaaji .
- maroobe wobbe kebube annde maral tawreteebe nyaamdu na'i heyooru cuboke hawrondirde na'i tuubaaku en ɗi Bersil e na'i men finaatawaa. Miden mbaawi wallude be banngal subagol hawronɗigon na'i men e na'i tuubaaku en.
- Ndeentoden : *beynge burunge adunaaru fu kosam hokkataa ɗam so wanaa nyaamdu lobburu heyundu !*

2) beydi celludi.

So beydi wo nyawdi maa ngondaanaa bibbe nyaw ley deedi, ko-sam mubben laytoto bondam.

➤ Marowo na waawi badaade dokotoro na'i ndewgu mum faa heba tindinooje no wadata dey fukkina laabi sawrugon mare mum maa hebude cafaaje tilsu de e maral makko.

➤ Marowo golliran sanne laabi di fukkini banngal cellan mare mum tufa modna wakkati fu so tawii na tilsu.



➤ *Ndeentoden : na'i di yuwdi kawrital na'i men finaatawaa e na'i tuubaaku en di ngalaa semmbe foti e na'i men finaatawaa di e banngal nyaawuuji ! Idi yaman ndaaraneede sanne buri goddi di ndelle sawrude di wo buudl duddi.*

3) beydi kaarufi lobbum.

Nyaamduuji dife haani hokkede beynge ?

31) Hudo hecco.

Nagge nyaamdu mum hudo hecco dura nga feeti tayaneede.

Hudooji wo ko tilsa banngal waylugon nyaamdu ley re-edu nagge, kanyum woni nyaamdu mum arandeeru.

Ndunngu hudo fufan faa heewa de beydi keba nyaama faa heya boy.

☛ **baawde waylugon nyaamdu** : ndeentoden, adadu ko nagge nyaamata woodaanaa heeyoode.

Ndeen heeyoode wo 5 kg hudo yo'oruko nyannde fu duum woni nagge nge teddeefi mum 300 kg, laytoo 20 yaade 25 kg hudo hecco lobbo de 5 yaade 6 kg so tawii yoorinaako maa 3 yaade 4 kg so yooranko hoorem (wujjuko).

Na waawi wi'eede ke huuseeru nagge jebe nay (4) yebii maa jebe nay (4) woodi. Nde nagge nyaami hudo fu, koon hudo rewataanaa tafon ley yemre arandeere na noddiree kufune.

Rewtii ley yemre didaberde na noddiree huseeru duroobe saki-
too ley ndeera mannga (huseeru).



32) Sii hufo maa haako kole ?

- hufo ndunngu fuduko,
- Nyebbe,
- remaako : hufo nyiibi (bogodollo), dayye, nyantawon, nyelo ekn.
dii hudooji fu na mbaawi laytaade :
- na'i ndurowa nyaama,
- maa tayee dey hokkee na'i ley ndanki mum,
- maa wa'ee dey resee caggan yoorineede maa ufeede.

33) Huɗo resaako.

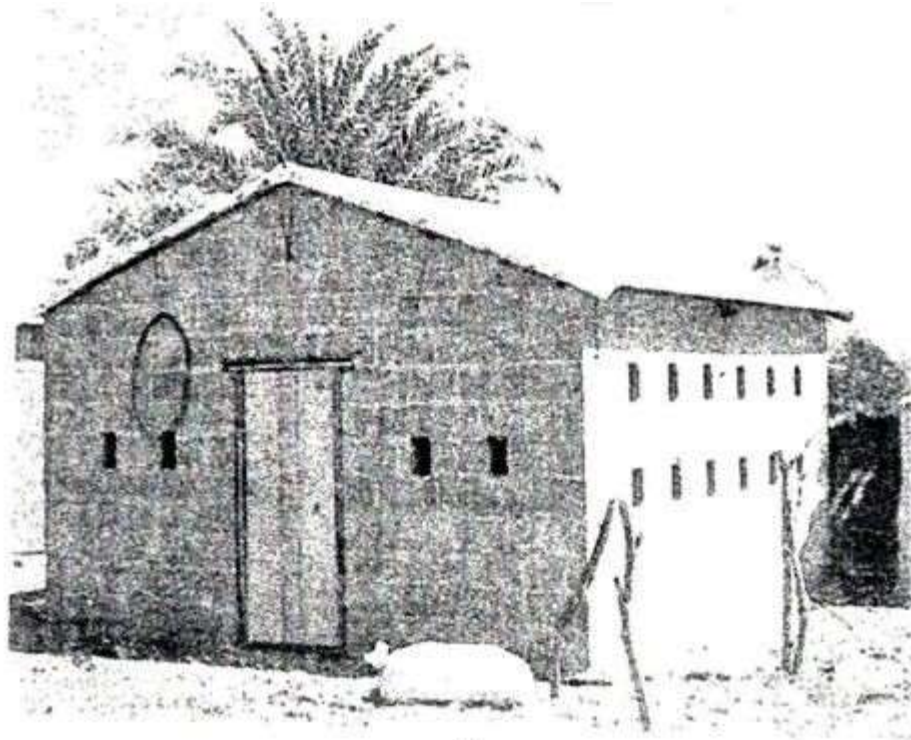
Ceedu ley lebbi seeda huɗo njakkan. Na waawi wa deede ndesa huɗo tawee ko wa'ee wakkati ko duudi dey resee ley danki huɗo maa ufee.

➤ huɗo reseteeko.

☞ Huɗo hecco koon wa'ee illa sooydaay sabo so kosooydii nii ko walaa nafoojum kasi. Ko wa'ee nde ko fuddi saawtude.

☞ yo'oringol maa dayligon : ko yoorinee do ko wa'aa don hakkunde balde didi yaade tati (tawee yohoonde tobaay).

☞ Moobude ko : ko moobee to ko tomrataa ley suudu tawee henndu na wifa ko. Huɗo yooriniraako de resaa na waawi nawtoreede faa hewta hitaande.



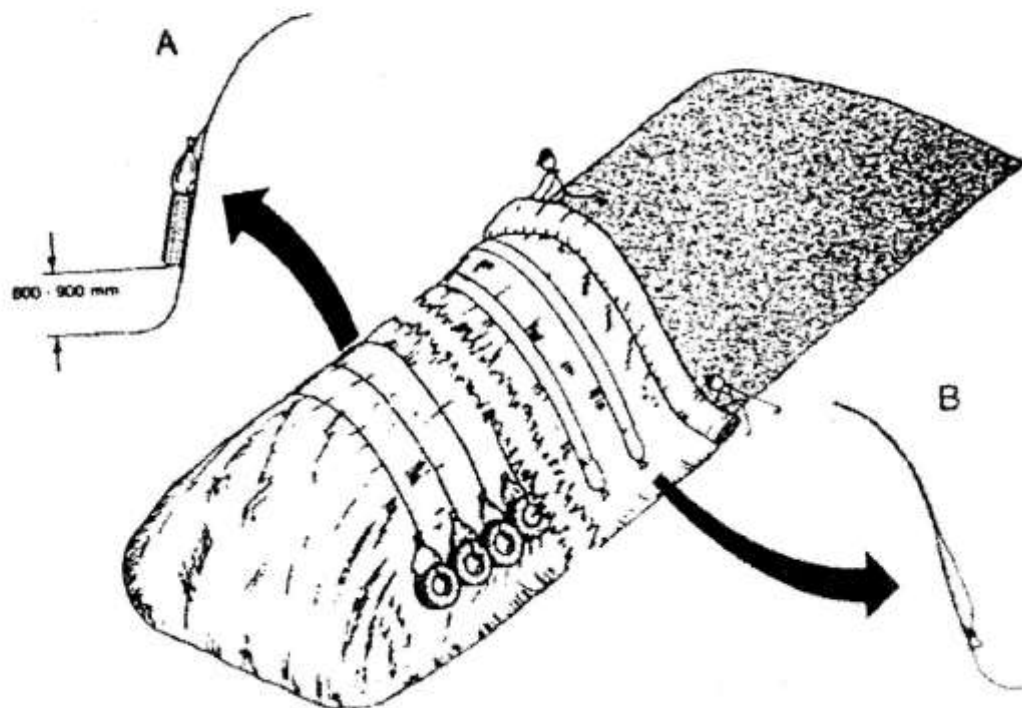
➤ Uwude hufo.

- **ɗati majjum** : moodugon hufo nyoyyondiraako faa woodi faa taa henndu naata heba ko so'owa.

- ☞ Hufo koon wa'ee e pudde saawto de soppitoree labi fonnde 30cm juutugon taa bura noon.

- **ndesirka** : yajjarde subaande e nokkuure to mare ndartataako hawjaande e daabaaji, hufo samondiree yaabee faa naatondira faa henndu taa heddo ley mum ; golliree noo faa toowndam mum hewta meetere gooto yaade dɗi toowgon.

Ka suddiree wudere ndiyam ɗo wudde fu walaa de leydi wartiree e makka.



☞ No wadete de budde taa keddoo sakko henndu naata, wudere ndiyam wonnde na waawi artee daddee sakitoo hudo fuddee wadteede.

☞ Manngu maa njuuteefi ngayka kaan wodaynaa e duudugon hudo ko maroowo haajaa faa heya mare mum keedu.

● Resirka ka bootooru : fu wo laawol gootol ammaa hudo ley bootooji di ngalaa budde de ommbee faa wooda.

Bootooru wooturu na waawi saawude nyaamdu balde dufde.

● Nawtoragon ngayka hudo.

☞ so ko resiraama hono lebbi tati nii iko waawi nyaameede.

☞ ngayka ka wadtaaka bootooji kaan wo gere gooto udditete de na ittiree fursiyan so nalaytoo (ittirgan hudo) kaddi ko heyata nagge nyalaande fu.

Rewtii ngayka kaan uddiree no woodi faa nyalaande rew-tunde. Nagge na waawi nyaamude faa hewta 15 kilo nyannde fu. Ndeen hiisoytee adadu ko nyamnetee e alkadara ndesa hudo maroowo on no foti. Noon wadta ko hewtina ndunngu ngaroowu.

34) Nyaamduuji cemmbinaadi.

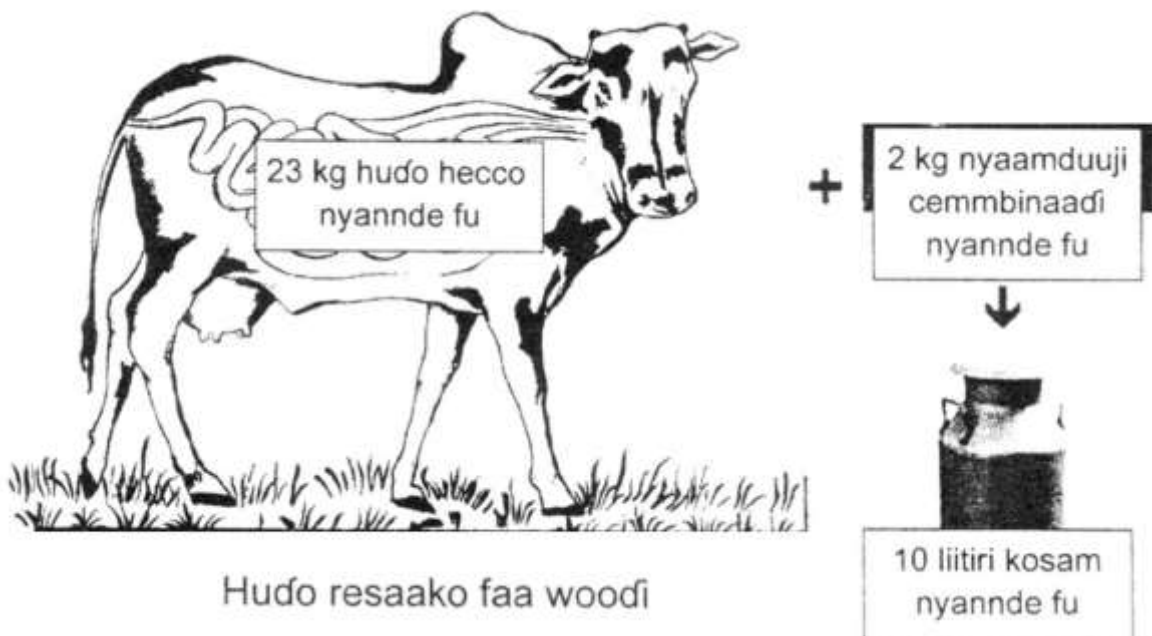
So beynge ngeen wo kosaaye sanne na waawi beydaneede nyaamdu cemmbinaandu nyannde fu.

duum le :

☞ nyaamduuji hooreeji ja'afufi ndagu (mbambaari ngarsaandi, dumo bulee, dumo biyye (turto), gabbe sooja cecco mo sa' aaka, nycce to wadoobe doro) dii nyaamduuji jillondiree maa kam tan,

☞ maa nyaamduuji mbaawfi hebeede to luumtotoode.

So nagge hokkaama gooten e nyaamduuji limtaadi dii nyannde fu kilo 2 nge birete kosam liitraaji 8 yaade 10.



4) Nyaamdu nyalbi

Nyalbi ndesanaadi faa laytoowo beydi ko waroyta na kaani e lalindaneede faa wooda illa duyduyru mubben arandeeru.

Ko duri fu idi kaani manngu tergal majji e teddugon majji yottoo faa hewta illa tummbo araro hewtaay (duudi 2 yaade didi e feccere) noon wadata de di laytoo kosaaji lobbi ko waroyta.

♦ ko hawritti ley nyaamdu nyannde laytoo kulle tati (3)

ndewtude dee :

☞ Hudo di nyaama nde di kaajaa fu,

☞ nde di ngaroy e dunyugon majji di beydaneer dumo moyyinanaako na'i muynetee di hono garam 250 yaade 500 nyannde fu,

☞ cafaaje kokkooje yiyam (witamin) wadtee e ndiyam maa nyaamdu majji di nyaamda dum.

5) Nyaamnugol gorli (bibbe na'i) cecci

51) dabare entilawgol : meden tindina bibbe na'i entee law noon de kosam inniwo dam bidde oon musinannoo daam yoppanee sottugol.

No bii nagge buytiri musingol fu, noon maroowo kosam heewirta faa sottira bibbe aadam en!

Ko riiwantee wo wootinde bii-nagge nyaamduuji goddi law nga feeti kosam inniwo diin nyaamduuji le wo tekkudfi mballooji e entere illa bii-nagge buraay balde 35 yaade 42 (jeddfiije 5 yaade 6).

Jeddfiire arandeere bidfo yoppee musina (kanndi).

Faa hewta jeddfiije tati(3) kosam dam yarniree sooru bibbe na'i diin liitiri 2 subaka liitiri 2 kiikii de. Wakkati oon di puddfantee hokkeede nyaamduuji gabbeeji maa conndi mbammaaari maa dumo soojaa maa kawritan diin dumooji didi.

Nde hewti jeddfiire tataberde di puddfanee hudo hecco maa yo' orko.

Ley jeddfiire joyaberde nyannde fu, kosam dam di njar-netee daam buytee faa wara sele fey de di njoppee di nyaama nyaamduuji teenjufi diin no di kaajoraa.

Nde hewti lebbi 4 fu bii-nagge na haani nyaamude kilooji 2 nyaamdu teenjundu nyannde fu.

52) naftoragon kosam soojaa : so gabbe soojaa na jogaa, laawol entirgol bii-nagge illa buraay lewru na woodi ngam faa kon yoppana maroowo kosam sotta. baa kosam soojaa duudaa ceede foti e kosam nagge nii, maroowo na waawi beydirde doon keban mum.

➤ caggan musingon kanndi ley jeddfiire arandeere (na jogii ko wallata e beydagon deenooji nyawuujii) na waawi kon holle bita soojaa illa balde 8 yaade 15, bita ngadiraaka gabbe soojaa garse de watee e ndiyam nguldam.

➤ **ko wadirtee kosam soojaa :**

Conndi soojaa kilooji 2

Ndiyam nguldam liitiraaji 10

Ndiyam dam yoppe wawnya faa laytoo bita modduka de na nanngondiri.

Yoppee buuba de beydee conndi sikkoro garama 50 e witamin garam 20 yaade 30.

Jillitee faa wooda de siiwee.

nyecce ko siiwaa duum na waawi hokkeede inniwo oon nyaama maa biidoo oon nde fuddi nyaamde ko teenji fu.

➤ **Maroowo dooldan bii-nagge musina e musinirgen maa tuuba e sooru.**

Sey balde 3 yaade 4 ko bii-nagge wowta nyaamdu heyru nduun.

Nde bii-nagge wowti yarude kosam sooja dam faa woodi fu, musingon inniwo ngoon buytee seeda seeda faado entaa faro nde hebawi lewru.



➤ njudɗudi nyaamnugon : wadde yoppude biɗɗo oon musina, inniwo oon na waawi bireede maa kosam nagge wonnge na ha-wrondinee e kosam sooja de yarnee bii-nagge nyannde fu laabi 2 hono nii en :

☞ jedɗiire 1 berde kosam inna tan,

☞ jedɗiire 2 berde : kosam soojaa liitiri +kosam nagge liitiri 3 ,

☞ jedɗiire 3 berde : kosam soojaa liitiri + kosam nagge liitiri 2,

☞ jedɗiire 4 berde : kosam soojaa liitiri 3 + kosam nagge liitiri 1,

Jedɗiije dewtude : kosam soojaa liitiri 4 nyannde fu.

➤ Ndeen, lewru wooturu faltii fu, maroowo

nyaamnowan bibbe na'i nyaamduuji tekkudi di reedu waawi waylude ley mum : huɗo hecco famɗuko ba'aji , nokkannde dumo, nokkannde conndi mbammbaraari maa huɗo wa'aako de moobaa faa woodi (wa'aako illa saawtaay na heddorii ngaayu).

Nyaamnugon nyaamduuji tekkudi diin na beydee seeda seeda faa koy ittee e yarugon kosam soojaa faro nde kon hewtowi lebbi 2 yaade 3.

Konngol timminirgol

➤ Faa nagge beynge nyaama wooda, na haani nge nyaama hudo hecco (wakkati pudde saawtugon) maa hudo wa'aako wakkati fuddi saawtude de moyyinaa de resaa.

Hudo yo'orko faa wojji na waawi wallude nagge wuura ammaa abada hokkataa kosam!

Ngoon doon nyaamnugon na waawi hebbitiroweede e nyaamduuji hooreeji kebeteedi ley gure hono (biyye, mbammaari, soojaa, nyecce ittaade e ciwtudi doro ekn) maa faa hannde nyaamduuji goddi taweteedi e luumooji.

➤ Nyalbi mariraadi batte beydi jaango na tilsu keba jogola lobbo duum ley wo nyaamnude di nyaamdu huubundu heba di kewta manngu njottiingu kempe illa tumbo majji arandeewo yottaaki.

➤ Laabi koydi gaddooji kebal (kosam soojaa) mbaawdi wallude entude bii-nagge illa yo cecon de maroowo du sonna kosam keewdam de keban mum beydoo.